WASHINGTON DC

1893 — 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HENDERSON 4-0237
HENDERSON 4-0807
УНСоюз: HENDERSON 5-6740
Тел.: з Ню Йорку:
BARCLY 7-4125
УНСоюз: BARCLY 7-5337

РІК LXX. Ч. 71. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 17-го КВІТНЯ 1963 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, APRIL 17, 1963 No. 71. VOL. LXX.

КОНГРЕС ДОСЛІДЖУВАТИМЕ ЗБІЛЬШЕННЯ ЦІНИ НА СТАЛЬ

ДОСІ ВЖЕ ЧОТИРИ СТАЛЕВАРНІ ЗБІЛЬШИЛИ ЦІНУ НА СТАЛЬ; КОНГРЕСОВІ ПРОВІДНИКИ Є ЗА ТЕ, ЩОБ ВТРИМАТИ СТАБІЛЬНІСТЬ В ЕКОНОМІЦІ

Вашингтон. — 15-го квітня два демократичні сенатори хдповідомили про те, що Спільна Конгресова Економічна Комісія почне в найкоротшому часі слідство в справі щораз дальшого збільшування цін на сталь, що загрожує стабільності економіки ЗДА. Голова цієї комісії сенатор Пол Г. Даглес сказав, що слідство вестимуть в тому напрямі, щоб ствердити кошти продукції та умови праці в сталевій промисловості, та щоб пізнати, чи є оправдане збільшення цін на сталь, про яке досі повідомили чотири сталеві корпорації. Першою Сталевою Корпорацією, яка ще 9-го квітня повідомила була про збільшення цін на сталь була Корпорація Вілінг. 14-го квітня це саме зробила Сталева Корпорація Лукенс, а 15-го квітня повідомили про подорожчання сталі дві дальші корпорації Ріпаблік Стіл Корпорейшен і Пітсбург Стіл Компані. Сталева Корпорація Лукенс повідомила про те, що збільшує цінна на сталь на $5 до $7 від тонни, залежно від ґатунку сталі. Корпорація Вілінг збільшила була ціну на $6 від тонни тонни. Ця Корпорація є одинадцятою щодо величини сталевої продукції, а фірма Лукенс займає третє місце щодо продукції. Уряд довго нараджувався, що зробити з тим фактом, коли минулого тижня фірма Вілінг збільшила ціну на сталь. Вирішено в Білому Домі, що це було частинне збільшення цін, і тому уряд не виступив проти нього. Коли ж фірма Лукенс вирішила і собі збільшити ціну на сталь, то Білий Дім зайняв покищо вичікуюче становище. Тепер виявляється, що й інші сталеварні збільшують ціни, бо, як заявив директор Компанії Лукенса В. Е. Мюллстієн, зменшуються доходи сталеварень тому, що зростають кошти продукції. Провідник демократичної більшости в Сенаті, сенатор Майк Менсфілд із Монтани, заявив в Сенаті, що і промисловці і провідники робітничих організацій повинні зрозуміти важливість стабільности цін для економіки країни. Біржа зареаґувала прихильно на збільшення цін на сталь, але відчувається непевність, як зареаґує на це уряд, бо біржа пам'ятає минулорічний виступ уряду проти сталевих корпарацій, які збірно збільшили були ціни на сталь і після урядового спротиву мусіли це збільшення відкликати. Від того часу представники промислу оскаржували уряд президента Кеннеді у ворожості до промислу. Президент часто це заперечував, і частинно йому вдалося здобути прихильність промисловців, але теперішнє збільшення цін на сталь знов зактуалізувало цю проблему. Уряд є за те, щоб промисл збільшував ціни тільки в дійсній потребі, а робітники щоб домагалися більших платень тільки тоді, коли воно є оправдане зростом продукції. Цього року окремі сталеварні збільшуються різно ціни на сталь. Одна збільшила на $6 від тонни, інша на $5-7, а ще інші на $5.34 і $5.50. Цим сталеварні виявляють, що вони керуються фактично потребою, яка постала внаслідок зросту коштів продукції. Покищо уряд не зайняв становища в цій справі, хоч він був поінформований про те, що Конґресова Комісія має вести слідство в цій справі. Сталеварні збільшили ціну не на всі роди сталевої продукції, лиш на ті роди сталі, які конче вимагали більших цін.

Гра за Чашу УНСоюзу закінчилася нерішеною

Філядельфія, 14 квітня. — Великодня зустріч „Тризуба" та УСК-у з Ню Йору в присутності 3.000 глядачів закінчилася нерішеним вислідом 1:1 і цим самим призначена переможцеві Чаша УНСоюзу буде ждати на свого власника до відплатних змагань цих двох клюбів. Завзяті і емоційні змагання були на високому рівні, хоч сильний вітер значно перешкоджував грі. „Тризуб" здобув ведення з гарного стрілу Чижовича в одній із акцій агресивного нападу „Тризуба". В УСК-у пописувалися дефензивні лінії, які вели вмілу тактичну гру. Вирівняння для УСК-у здобув Клідоніс у 85-ій хвилині гри. По закінченні змагань ремісом представники клюбів погодилися відбути ще відплатні змагання в Ню Йорку для вирішення переможця Чаші УНСоюзу. Замість вручення Чаші відбулася коротка церемонія з привітанням до учасників змагань, що його виголосив д-р Володимир Галан голова Контрольної Комісії УНСоюзу, підкреслюючи у своєму слові працю УНСоюзу для української молоді та його повну піддержку для всіх починів нашої молоді, в тому і належне зрозуміння для спорту.

УСК Ню Йорк відбув минулої суботи важні та важкі мистецькі змагання „Великої Десятки" Німецько - Американського Футбольного Союзу на грищі в Асторії, Н.Й. Дружина УСК-у виборола в них цінну перемогу 4:3 над минулорічним мистцем футболу ЗДА, „Гунґарією". Здобутими двома точками УСК закріпив свою позицію претендента на чемпіона Ліґи, в перемогу цю можна вважати одним із найкращих успіхів нашої дружини в мистецьких грах Ліґи. Ворота для УСК-у стрілили: Сметгорст 2, Пирдон і Мулвой.

В АМЕРИЦІ

● Голова Торговельної Палати ЗДА Ледд Пломлі сказав, що зменшування прибуткового податку „на рати", як це проєктує уряд президента Кеннеді, не матиме таких наслідків, як уряд сподівається, і тому треба б відразу зменшити податки на більшу суму, бо тільки тоді збільшиться рух в торгівлі і скріпиться економіка ЗДА.

● Нюйоркський губернатор Нелсон А. Рокефеллер видав проклямацію, в якій день 14-го квітня оголосив „Панамериканським Днем", а тиждень від 14 до 21-го квітня „Тижнем Панамериканської Співпраці". Американські країни повинні тісно співпрацювати, щоб недопустити до поширювання комунізму, який загніздився на Кубі.

● Сенат більшістю 58 до 16 вирішив, щоб не інсталювати батерії для ракет „Ніке-Зевес", які мали б нищити ворожі ракети. Сенат голосував після 4-годинних дебат поза закритими дверми. Закрита сесія Сенату мусить відбутися на домагання одного сенатора. В згаданій справі тайности сенатського засідання домагався сенатор Стром Тирманд.

● Мешканеве бюро Нюйоркської Світової Вистави в 1964 і 1965 роках надрукувало вже Провідник по нюйоркських готелях і мотелях для тих відвідувачів, які приїдуть на Виставу. В книжці є подані ціни та інші інформації про 350 готелів і мотелів, які разом мають майже 100.000 кімнат. Готелі обіцяли втримати такі ціни під час Вистави, які були в дні 1-го січня 1963 року.

● Секретар торгівлі Лютер Г. Годжес заявив, що ЗДА не плянують обмежувати рух американських туристів за кордони цієї країни, хоч туристи річно вивозять коло 2.5 більйона долярів. Правда, чужі туристи залишили в цій країні коло одного більйона долярів, але все таки півтора більйона долярів залишилися за кордонами ЗДА.

Америка врочисто святкувала Великий День Воскресення Христового

Цьогорічний Великий День Воскресення Христового відсвятковано в Америці найбільше врочисто, до чого в не малій мірі могла причинитися й та обставина, що в цьому році Великдень припадав на ту саму неділю за всіми обрядами і календарями, як і прекрасна весняна погода в більшій частині країни. В поодиноких церквах в різному часі відправлялися воскресні Богослужби і тому гомін воскресних дзвонів не вгавав упродовж більшої частини дня. Зокрема звертали увагу переповнені церкви. Це відноситься також і до українських церков усіх віровизнань. В поодиноких парафіях наші церкви були заповнені також в другий десь свят, в понеділок, який американці не святкують. Усі українські часописи в ЗДА і Канаді, як і на інших континентах вільного світу, появилися у великодньо - святочному оформленні та з відповідним змістом. Багато американських газет та журналів помістили фотознімки незрівняних своєю красою великодніх українських писанок, згадавши при цьому український нарід та його незавидну долю. Президент Кеннеді провів Великдень у Палм Бічі на Флориді і у Великодну Неділю був на Службі Божій, яку відправив для родини Кеннеді римокатолицький священик о. Пітер Ф. Доннелл. Присутні на Богослужбі були, крім Президента, дружина Президента, його батько і мати Джозеф та Ровз Кеннеді, донька Президента Керолін, брат Президента сенатор Едвард М. Кеннеді із дружиною, який служив до Служби Божої. Президент Кеннеді замешкав у Палм Бічі в домі Є. М. Пола. Президент має вернутись до столиці в середу ввечері, і в четвер має вітати в Білому Домі люксембурзьку Велику княжну полуденком. В Ню Йорку при гарній погоді по П'ятій Евню взяло участь більше як один мільйон людей Просторі катедри св. Патрика і св. Івана були переповнені те саме було і у всіх церквах та костелах.

Пірсон творить ліберальний уряд в Канаді

Оттава. — В політичних колах канадійської столиці переважає думка, що в середині цього тижня провідник Ліберальної партії Лестер Б. Пірсон зорганізує уряд і перебере владу від консервативного прем'єра Джана П. Діфенбейкера. Правда, його уряд спиратиметься на дуже малу парляментарну більшість, бо підтримувати Пірсона будуть тільки 130 ліберальних послів та 3 посли з Партії Соціяльного Кредиту. Пірсона партія дістала початково 128 послів, а Діфенбейкерова 96, але пораховані голоси військовиків спричинили те, що Ліберали дістали 2-ох послів більше, а Консервативні стільки втратили. Три посли з Партії соціяльного кредиту заявили, що вони підтримують Ліберальну партію, і Пірсон має потрібну більшість але дужу малу, бо парлямент має 265 послів, а крім того з урядової партії мав би бути ще вибраний спікер Парляменту. Гадають, що спікер може бути вибраний із якоїсь іншої партії, бо на тому становищі чергуються англомовні посли і франкомовні з Квебеку. Тепер мав би бути спікером англомовний посол.

Чотири українці з консервативної партії переобрані до канадійського парляменту

Оттава. — У виборах до канадійського парляменту, що відбулися дня 8-го квітня ц. р., і що в них перемогу здобула ліберальна партія, були переобрані чотири українці, усі з консервативної партії. В окрузі Онтеріо, Онт. був переобраний на посла дотеперішній міністер праці Михайло Стар, здобувши 23 059 голосів, д-р Иосиф Слоґан у Спрінґфілд, Ман. здобув 9 044 голоси, Микола Мандзюк був переобраний в Маркет, Ман одержавши 10 965 голосів та Василь Скорейко в Едмонтон Іст, переміг ліберального кандидата, здобуваючи 15 125 голосів. Колишній посол з ліберальної партії Іван Дікур здобув в окрузі Едмонтон-Страткона 16 863 голосів, на яких 3 000 голосів менше, як його коонсервативний контркандидат, і тому на посла не вийшов.

Фльота студіює конструкцію підводного човна „Трешера"



Американський корабель - винищувач „Бленді" кружляє по морі понад місцем здогадного затоплення підводного атомового човна „Трешер", шукаючи за якимись слідами чи його рештками. „Трешер" був розчавлений тиском води на півторамилевій глибині разом із усією 129-членною залогою.

Вашинґтон. — Секретар фльоти Фред Корт заявив, що ведеться слідство в справі нещасливого випадку з атомовим підводним човном „Трешером", який затонув разом із 129 особами, і що студіюється його конструкцію, але фльота мусить продовжувати працю над будовою 22-ох таких атомових підводних човнів, які є здібні атакувати ворожі кораблі і підводні човни. У військовому суді в Портсмуті, Ню Гемпшир, зізнавали два офіцери фльоти з корабля „Скайларк", ляйтенант Джеймс Д. Вотсон і ляйтенант-командор Стенлі Геккер, які заявили, що вони чули останні слова затонулого човна „Трешер" і після того чули такий гук, немов би валився дім. На запити „Скайларку" підводний човен „Трешер" не дав жадної відповіді, з чого можна б судити, що він затонув. Останній ясний звіт із „Трешера" був такий: „Випробовуємо менші труднощі". На думку офіцерів фльоти підводний човен нагло був залитий водою і впав на дно океану, в глибину 8,400 стіп.

У Великодньому зверненні Папа говорив знову про мир

Рим. — У Велику Суботу, о год. 8 веч., Папа Іван XXIII передав через радіо з своєї приватної студії у Ватикані Великоднє звернення, в якому провідною думкою — як і у проголошеній три дні перед тим Енцикліці — був заклик до миру. У тому зверненні Папа виголосив молитву до Господа, в якій казав: „Викинь із сердець людей усе, що може загрожувати мирові, та закріпи всіх людей у правді, справедливості і братерській любові. Просвіти правителів держав, щоб вони, дбаючи за добро своїх земляків, могли гарантувати й боронити великий скарб світу — мир. Запали волю всіх, щоб вони переступили бар'єри, які їх ділять та зміцнили вузли взаємного доброчинства, щоб могли якстій розуміти, співчувати й вибачати, щоб усі народи могли з'єднатись під Твоїм іменем, і щоб мир, Твій мир, міг тріюмфувати в серцях, в родинах і у світі". Звернення Папи було передаване в італійській телевізійній сіті, а ватиканська раідостація передавала його в багатьох різних мовах. Папа підкреслив кільна моментів, які діють у користь миру, між ними — Вселенський Собор, що перервав свої наради 8 грудня мин. року і відновить їх 6 вересня ц. р. У Великодню неділю, 14 квітня ц. р., Папа виголосив з бальконy Ватиканського палацу до великих мас народу на площі св. Петра коротку промову, в якій м. і. заявив: „Цей мій привіт Вам стверджує багато величніх правд: не смерть, а життя, — не розбрат, а мир — не еґоїзм, а доброчинство, — не брехні, а правда, — че те, що пригнічує, а тріюмф світла, чесноти і взаємної пошани". У свій Великодній привіт, Папа вплів короткі привітальні звороти й бажання у 25-х різних мовах. Тому, що під час цьогорічних Великодніх свят царила гарна погода — то скрізь, в Америці, Европі й Азії — маси народу брали участь у церковних відправах. В Єрусалимі 25.000 християнських паломників із прерізних країн брали участь у процесіях і відправах, які щорічно відбуваються на святих місцях, зв'язаних з мученицькою смертю і воскресенням Ісуса.

У Велику Суботу в офіційному органі Ватикану „Оссерваторе Романо" появилася пересторога, щоб Енцикліку „Мир у Світі" не інтерпретувати, як будь-яке зм'ягчення становища Церкви у відношенні до комунізму. „Оссерваторе Романо" звернуло увагу, що в різних міжнародних часописах появилися коментарі, які вбачали в отій Енцикліці деякий примирливий зворот в сторону комунізму. Ватиканський орган рішуче цьому заперечив.

У Ляосі настало перемир'я, але ситуація далі напружена

Вієнціян. — Ляоський прем'єр князь Суванна Фума повідомив в минулу неділю 14 квітня, що після того, як він конферував з комендантами королівсько - невтрального і комуністичного військ — вони заявили готовість зберігати мир та виминати всякі ворожі акти. Суванна Фума виїхав був в обшир кривавих сутичок між невтральними і комуністичними вояками, у т. зв. Долині де Жар, разом із своїм двоюрідним братом, лідером тамошньої комуністичної партії, князем Суфановонґом. Туди поїхали 3 члени Міжнародної Контрольної Комісії, яка складається з Індії, Канади і Польщі. У тій групі державних мужів знаходились теж британський амбасадор Доналд Гопсон і совєтський амбасадор Сергей Афанасьєв: Британія і Совєтський Союз були спонзорами Женевської конференції, на якій проголошено Ляос суверенною, невтральною і неподільною державою, з урядом у проводі, який складається з представників трьох таборів — невтрального, прозахіднього і комуністичного. Командантом невтральної армії, яка в боротьбі проти прозахіднього попереднього режиму йшла разом з комуністичними партизанами, є генерал Конґ Ле, а командантом комуністичної армії, насиченої північно-в'єтнамськими вояками, є ген. Сінкапо Чунрамані, — вони погодились на перемир'я у безпосередній зустрічі. ЗДА й Британія робили дипломатичний натиск на Москву, щоб вона вплинула на тамошніх комуністів припинити провокаційні воєнні зачіпки. У Вашинґтоні висловлено вдоволення, що в Ляосі настала поправа ситуації, яка проте залишається напруженою, бо не відомо, чи комуністи, як завжди, не грають подвійної гри і чи захочуть дотримати умову. В понеділок 15 квітня знову були сутички між комуністами і невтральним військом частини якого були відрізані й оточені камуністами у відлюдних околицях.

ПАНІ КЕННЕДІ СПОДІВАЄТЬСЯ ТРЕТЬОЇ ДИТИНИ В СЕРПНІ Ц. Р.

Палм Біч, Флорида. — Пресовий секретар Білого Дому П'єр Салінґер передав до телевізійних і радіових стацій 15-го квітня повідомлення про те, що дружина Президента пані Кеннеді сподівається третьої дитини в другій половині серпня цього року, і тому є скасовані всі її виступи, які мали відбутися до того часу. Пані Кеннеді має двоє дітей: Керолін, яка народилася 27 листопада 1957, і Джана молодшого, що народився 25 листопада 1960-го року. Третя дитина пані Кеннеді, яка має народитися в серпні ц.р., буде першою дитиною, яка народиться в Білому Домі від 1893-го ркоу, коли дружина президента Клівленда 9-го вересня 1893 р. народила була доньку Естер.

Австрія відзначила дириґента-композитора А. Гнатишина

Відень. — Президент Австрійської Республіки відзначив титулом професора відомого українського дириґента й композитора Андрія Гнатишина за його видатні заслуги в ділянці музичної культури. Дня 26-го березня ц. р. австрійський міністер освіти д-р Дріммель в церемоніяльній залі очолюваного ним міністерства вручив номінатові урядовий декрет і диплом та склав йому особисті ґратуляції. До цієї номінації причинилася також опінія комісії професорів Державної Музичної Академії, якій треба було предложити композиції та музичну творчість номіната. Це перша цього роду подія в повоєнній Австрії і знаменна також тим, що австрійський уряд признає це високе відзначення українському мистцеві виключно за українську музичну творчість і діяльність



Проф. А. Гнатишин

ЛІДЕР КУБИНСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ ЗАКИДАЄ ПРЕЗИДЕНТОВІ ЗЛАМАННЯ ОБІЦЯНОК

Маямі. — Д-р Хозе Міро Кардона, колишній прем'єр в першому періоді панування Кастра на Кубі, тепер голова Кубинської Революційної Ради, як центральної організації кубинських політичних еміґрантів, закинув президентові Кеннеді, що той зламав дані йому обіцянки й домовлення щодо активного визволення Куби та змінив політику ЗДА у відношенні до Куби Кастра по лінії „мирного співіснування". Д-р Хозе Міро Кардона списав свої закиди у 23-сторінковому документі, в якому підсумував свої взаємини з американськими властями та, зокрема, описав нараду, яка відбулась з участю керівників кубинської еміґрації в Білому Домі 20 квітня 1961 року, зараз після катастрофального висліду воєнної виправи кубинських еміґрантів проти Куби Кастра у Свинячій затоці. Президент Кеннеді — за твердженням названого кубинського діяча — запевнив тоді кубинців, що вони йтимуть в авангарді американського висадного війська, яке переведе збройну атаку проти режиму Кастра на Кубі. У тій розмові брав участь також брат Президента, генеральний прокуратор Роберт Кеннеді. Президент Кеннеді заявив тоді — каже д-р Кардона — що для переведення збройної інтервенції проти Куби треба шість дивізій і що тому треба, щоб якнайбільше число кубинських втікачів вступило до американського війська. Д-р Кардона закидає Президентові, що від 24 жовтня мин. року, себто від дня, коли Президент почав переговорювати й договорюватись з Хрущовим щодо Куби, американська політика радикально змінилась у некористь кубинської визвольної справи. Названий кубинський діяч різко критикує політику що змагає до економічної ізоляції Куби, бо вона б'є по кубинському народі, який — доведений до розпуки — може повстати проти режиму Кастра, але, позбавлений збройної допомоги з-зовні, впаде жертвою такої самої масакри, як це сталося з мадярами. Д-р Кардона називає таку політику „злочинною". Він відчитав те своє звідомлення в середу 10 квітня на засіданні Кубинської Революційної Ради в Маямі, скликаної після того, як американські власті повели репресії проти кубинців, що переводили морські рейди проти Куби. Д-р Кардона зрікся тоді свого становища, але названа кубинська організація того зречення не прийняла до відома. Копію того документу д-р Х. М. Кардона переслав американському Урядові у Вашинґтоні. Державний Департамент у „гнівній" — як коментує американська преса — відповіді заперечив закиди кубинського діяча, назвавши їх „поважним викривленням останньої історії". Твердження кубинського діяча є — за заявою Державного Департаменту — „дуже неточні й викривлені". Д-р Кардона мав вимагати від американського уряду „найменше 50 мільйонів долярів" для революційної акції кубинців проти режиму Кастра та домагався таких зобов'язань, які невідхильно були б довели до війни з Кубою. Державний Департамент заявляє, що З'єдинені Держави не можуть „мирно співіснувати" з совєтським сателітом в цій гемісфері, але й не можуть дозволяти на широко рекламовані виправи, які не мають практичного впливу на ситуацію на Кубі та є зламанням американського законодавства. Американський уряд — стверджує Державний Департамент — не може погодитись, щоб втікачі накидали Америці її закордонну політику.

У тому самому дні Адлей Стівенсон, амбасадор ЗДА в Об'єднаних Націях, промовляючи на Раді Організації Американських Держав у Вашинґтоні, запевняв, що „свобода Куби буде відбудована" та що треба вважати, щоб після того Москві ніколи не вдалося вже в будь-якій іншій американській країні заступити тиранію колишнього кубинського диктатора Батісти тиранією нового Кастра. Стівенсон, який тількищо вернувся з своєї довгої подорожі по Західній Европі, запевнив, що він скрізь знайшов повне зрозуміння й апробату для американської політики у відношенні до Куби.

Помер Мар'ян Крушельницький — відомий український актор і режисер

Київ. — Київська „Радянська Культура" з 7-го квітня цього року, подала повідомлення про смерть видатного і заслуженого діяча української сцени Мар'яна Михайловича Крушельницького. Народжений у Галичині Мар'ян Крушельницький починав свою сценічну діяльність 1915 року в театральному ансамблі „Тернопільські театральні вечори". В 1918 році був одним з організаторів „Нового Львівського театру", члени якого після переїзду на Наддніпрянську Україну, створили у Вінниці разом із групою акторів „Молодого театру" пізніший український драматичний театр ім. Ів. Франка. Від 1924-го року М. Крушельницький працював, як актор а згодом, як мистецький керівникд Харківського Театру ім. Шевченка. Від 1952-го року Крушельницький був головним режисером Київського театру ім. Франка і останнім часом головним режисером Київського театру опери і балету ім. Т. Шевченка. Водночас із режисерською й акторською діяльністю М. Крушельницький вів також педагогічну роботу, як професор Харківського та Київського театральних інститутів. Помер М. Крушельницький 5-го квітня цього року.

У СВІТІ

● Московські „Ізвестія" раптом пригадали собі совєтського балетника Рудольфа Нурьєва, який тому два роки, під час приїзду до Парижу Ленінградського балету, втік від своїх колег і зголосився до французьких властей з просьбою дати йому азиль. Тепер совєтська газета лає його, як „перекинчика" і „зрадника совєтської батьківщини та совєтського мистецтва". Нурьєв працює тепер в Лондонському Королівському балеті.

● Західня Німеччина й Італія буцім-то прохололи до американської ідеї щодо створення надводної фльоти з 25-х кораблів, узброєних в атомові ракети „Поляріс", із національно різнородними залогами та під командуванням головної кватири НАТО. Особливо німецькі військові фахівці прийшли до переконання, що такі кораблі були б розмірно легко досяжною ціллю для саботажистів та совєтських ракет і тому вони волюіть проєкт щодо будови більшого числа атомово-підводних човнів „Поляріс".

● В Альжирі моодий араб, колишній студент у Франції, застрілив в минулий четвер на вулиці 33-річного альжирського міністра закордонних справ Мохаммеда Хеміста. Цей останній ішов в товаристві своєї дружини, француженки з роду, на приватне прийняття, коли з-посеред прохожих підбіг до нього атентатчик і стрілив йому в обличчя з найближчої віддалі. Вбивника негайно схоплено. Він буцім-то несповна розуму, але уряд Ахмеда Бен Беллн приписує цей атентат „реакційним елементам".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Сумна і велична подія

Катастрофа атомово - підводного човна „Трешер", яка скоїлася минулого тижня, має куди глибше значення, як загибіль 129-ох моряків і техніків у глибинах Атлантійського оkeану, і як втрата $45 000 000 що їх коштувала будова цього корабля. Адже кожного так званого „великого вікенду" гинуть на шляхах Америки сотні мотористів, чоловіків, жінок і дітей, і ніколи похмурі комунікати про ті наче традиційні втрати не вкривають громадянства національною жалобою і не викликають у нього такого глибокого потрясення, як викликала вістка про катастрофу „Трешера". У державі, яка плянує річний бюджет на $100 більйонів і яка вже видала понад $100 більйонів на допомогу чужим країнам, ніхто теж не журиться втраченими кількадесятьма мільйонами. Вище від усіх отих втрат стоїть ідея, що в її ім'я країна будує оборонний вал, на якому — в ім'я цієї найвищої ідеї — гинуть вояки.

„Відвага й відданість тих пов'язаних із морем людей які поринають у водні глибини, щоб поширити наше знання і можливості, не менші, як їхніх предків, які очолювали поступ напровесні нашої цивілізації", — заявив президент Кеннеді, віддаючи салют усім тим, що загинули в підводному човні „Трешер". Вони впали на стійці, виконуючи свій воякський обов'язок в часі миру, так само, як гинуть вояки під час війни. Газети звертають увагу, що в той самий день, коли „Трешер", виконуючи дослідну місію, занурився, щоб більше не виринути, на морській базі у Філядельфії відбулася урочистість у честь 1 500 членів залог підводних човнів, які згинули в другій світовій війні. Насправді, нема ніякої різниці між піонерами, що гинули у визначуванні обріїв сучасної Америки, тими, що залягали на пізніших бойовищах, і цими лицарями наших днів, які втратили життя на службі своїй батьківщині, на службі поступові людського духа.

Морські глибини здавен притягали увагу людини, як усе, що таємниче, грізне й небезпечне. Вже віддавна війна поширилася з поверхні морів і суходолів у ті простори, які раніше були доступні тільки для морських тварин. „Трешер", довжиною понад 278 стіп і посмістю 3 700 тонн, урухомлюваний атомовою енергією і здатний проявляти більшу вогнево - нищівну силу, як найбільші давні воєнно - морські велетні, був одним із найсучасніших, найшвидших і найповоротніших підводних човнів, який у попередніх своїх подорожах занурювався на 400 стіп. І коли трагічна доля постигла саме такий корабель, що його можна було вважати за чудо новітньої техніки, то це доказує тільки те, що людський розум і здобуті ним технічні осяги все ще далекі від досконалости. Ця остання катастрофа доказала, що треба дальших і дальших безперервних дослідів, треба щораз більшого досвіду, щоб поширювати обрії людського знання і зміцнювати збройну силу країни.

Виявила ця катастрофа ще одну характеристичну рису, що нею пишається вільний світ. Уряд і командування морської флоти ані на мить не затаїли цієї трагічної події, навпаки: сам шеф морських операцій, адмірал Д. В. Андерсон, негайно скликав пресову конференцію, склав на ній заяву про загин „Трешера" і відповідав на всі запити. Він признав, що коли „Трешер" з невідомої причини пішов на дно океану, який в тому місці сягає глибини 8 400 стіп, то тиск води із силою 3 630 фунтів на квадратний цаль, мусів розчавити кадовб човна. Чи можна уявити собі, щоб в СССР так ставилися до подій, які стосуються оборони країни, технічних дослідів, людської екзистенції і публічної опінії? Там усе це є власністю панівної кліки — тут власністю народу. І тому і в цій трагедії є стільки світлих та величних, не тільки сумних елементів.

Колективізація культури

Започаткований Хрущовим і його „соратником" Ільїчовим — під час зустрічі із совєтськими літераторами і мистцями 7 і 8-го березня цього року — похід проти формалізму й абстракціонізму і разом із цим проти всякого новаторства в літературі і мистецтві вказує своїми тенденціями на те, що комуністична партія рішила за всяку ціну провести колективізацію всього культурного життя і загнати творчу інтелігенцію поневолених Москвою народів у ще ширше розбудовані, як досі, казарми, чи пак скотоферми совєтського соцреалізму. Виявилося бо, що існуючі досі літературні й мистецькі „колгоспи", визначені евфемістично як професійні „спілки", неспроможні тримати в шорах партійних настанов усіх мистців та літераторів і залишають забагато свободи для творчих „вивихів" і „відхилень", помилок і „неправильних поглядів", особливо ж серед молоді. З цієї причини і відповідно до основної тенденції комуністичних верховодів „укрупнювати" всі ділянки державного й господарського життя, заплянувано і вже заповіджено основну колективізацію всієї совєтської культури.

Згідно з виробленим під комуністичним режимом ритуалом із проєктом такого „укрупнення" виступили не тільки партійні ідеологи і наказодавці, але й інструктовані в належний спосіб „діячі" з низів, чи нібито з народу. Проголошено плян чергової совєтської „перебудови" цим разом уже в ділянці культури на відкритому 11-го березня цього року у Москві 2- му всесоюзному з'їзді совєтських мистців, значить представників тієї ділянки, що була найгостріше критикована Хрущовим, коли відвідав він виставку малярських праць московських мистців у грудні минулого року.

Леонід Ільїчов, керівник ідеологічного відділу ЦК КПСС, відкриваючи цей з'їзд, проголосив „ґрандіозний" плян створення єдиної спілки всіх працівників літератури і мистецтва, до якої мали б входити всуміш усі літератори, малярі, скульптори, музики й архітектори, всі працівники кіна, телевізії і театру. За словами Ільїчова, таке об'єднання всіх творчих сил в одній - єдиній організації і під одним проводом принесе величезні користі для совєтської держави і для розвитку мистецтва й літератури. Водночас із цим Ільїчов засудив дотеперішню систему організації творчих сил, заявляючи, що вона відриває одних творчих працівників від інших і, крім того, цілком ізолює професійні спілки від інших спілок.

Пропозицію Ільїчова підхопили зразу ж услужливі підлабузники. Маловідома скульпторка Єкатерина Бєлашова засуджувала дотеперішню систему за те, що, мовляв, спілки працівників культури ставали „державами в державі", замикалися в собі, і що „бракує ще тільки того, щоб почали вони встановляти між собою дипломатичні репрезентації". Далі говорила Є. Бєлашова про конечність проведення основних змін і в самій організації мистців і програмах мистецьких шкіл та інститутів, щоб могли вони працювати не тільки в певних ділянках мистецтва, але в кожній із них, особливо ж у тих, що найбільше потрібні державному . . . господарству. Вкінці висловила Бєлашова „рішучу вимогу" покінчити раз на завжди з гуртківством, інтересами окремих груп, які, мовляв, дуже часто йдуть врозріз з інтересами совєтської держави.

Проєкт Ільїчова і розвинуті у виступах Бєлашової та інших промовців на московському з'їзді мистців пропозиції в справі основної перебудови всієї совєтської культурної ділянки доводять, що Хрущов хоче вбгати усі культурні процеси в СССР в одно вузьке річище партійности, проєктоване ще його попередником — деґенератом Сталіним.

Михайло Килимний

ЗНОВУ ВІДШУМІЛО

Куритіба, Бразилія. — Не встигла із сторінок бразилійської преси зійти дивацька „війна за раки" („Ґерра да Ляґаста"), що ніби провадилася проти Франції, як з'явилася нова сенсація — заява посла ЗДА в Бразилії, Лінкольна Ґордона, про просякання комуністичних елементів до уряду президента Жвона Ґулярта. Знову, як і в часі „війни за раки", назверх виплили емоції, вияви скороминущих настроїв, а не логіка, не холоднокровна аналіза ситуації.

Величезне збудження відчувалося не тільки в пресі, а і в найвищих урядових колах, до президента республіки включно. Протестаційні виступи, вимоги „привернути честь", і „не порушувати суверенітету" Бразилії мали місце кожного дня. У виступах здебільшого давалося волю висловам „ображених почуттів", нарікання на Лінкольна Ґордона й на уряд ЗДА.

Це питання постало також на черговій сесії парляменту. На самому початку засідання депутати „лівого" напрямку переважно з Робітничої партії — ПТБ, зчинили несамовиту бурю, на всі лади картаючи Л. Ґордона та вимагаючи рішучих заходів бразилійського уряду перед урядом ЗДА. Та ось підвівся з місця голова комісії закордонних справ парляменту Раймундо Паділля і дуже спокійним тоном зауважив: „Якби Лінкольн Ґордон посвідчив інакше, то цим самим він зламав би присягу і за законами ЗДА міг би дістати десять років в'язниці". Буря в парляменті вляглася і розгляд проблеми відсунули на неозначений реченець.

У своїх свідченнях перед відповідною конґресовою комісією посол Лінкольн Ґордон, — як подає бразилійська преса — ніби назвав дві особи на послугах комуністів що входять до складу теперішнього уряду Бразилії. Це — Альміно Альфонсо і Евондро Лінс. І от, всього через кілька днів по тих свідченнях міністер праці Альміно Альфонсо прилюдно виголошує гостру протиамериканську промову і водночас звертається із закликом провести в Бразилії „світовий конґрес симпатиків Куби". Поважніші бразилійські часописи, враховуючи складність становища, вислали до Альміно Альфонсо журналістів запитати, чи він часом „не помилився" або „висловився неточно". Альміно Альфонсо ще раз перед ними підтвердив, що він сказав те, що думав, ні в чому не помилився і нічого не збирається відкликати.

Після цього бразилійські часописи зареаґували зовсім інакше. Насамперед вони поставили запитання: чому міністер праці бажає скликати світовий конґрес симпатиків кастрівської комуністичної Куби, якій ніхто не загрожує і нарід якої, на думку міністра, не є поневолений ніякою чужинецькою державою? Далі: чому, в момент вирішальних переговорів про американську фінансову допомогу Бразилії, міністер Альфонсо дозволив собі гостро виступити проти приязної держави? І нарешті: чи буде президент Жвон Ґулярт далі терпіти в своєму уряді такого міністра?

Та чи не найбільш розважно, холоднокровно й логічно в цьому випадку діяв міністер фінансів, Франсіско Дантас, який перебував тоді в ЗДА, ведучи переговори в справі фінансової допомоги для Бразилії.

Не встигло бразилійське радіо передати звістку, що у зв'язку із закидами Лінкольна Ґордона, Сантіяґо Дантас повертається до Бразилії, як останній негайно телефоном спростував це з Вашинґтону, повідомивши, що переговори провадитиме він далі. Потім, день-за-днем, міністер Дантас сповіщав уряд та бразилійський загал про перебіг переговорів.

До всього цього долучився неприємний випадок із посланням президента Жвона Ґулярта. В тому, зверненому до парляменту, посланні є уступ, в якому говориться про право всіх народів на волю і про конечність поборення колоніялізму. Як приклади колоніяльних країн президент навів Анґолю та південно-західне узбережжя Африки. І в парляменті і в багатьох пресових органах відразу звернули йому увагу: а де ж поневолені Москвою народи поза залізною заслоною, чому про їх звільнення нічого не говориться, чому взагалі нічого не сказано про московський комуністичний імперіялізм - колоніялізм?

Слідом за цим у пресі з'явилось неофіційне пояснення, що коли підготований відповідними урядовцями текст послання дали прочитати й підписати президентові, то він скреслив обидва приклади про Анґолю і південно - західне узбережжя Африки. Однак, при остаточному передрукові тексту послання, цього скреслення „не помітили". Є припущення, що у зв'язку з цією „помилкою" справа поневолених народів може бути поставлена під дискусію на поточній сесії парляменту.

Все це спричинилося до того, що справа свідчень Лінкольна Ґордона відшуміла в бразилійській пресі. Недавно з'явилося лише коротке повідомлення — треба гадати, з міністерства закордонних справ, — що вона стоїть на шляху джентлменського полагодження в сприятливому для обох країн дусі.

Отже, знову, як і після „війни за раки", все заспокоїлося. Міністер Сантіяґо Дантас осягає відчутну фінансову допомогу в ЗДА для Бразилії у рямцях „Союзу для Поступу". Тепер уже йде про те, щоб нову позичку використати так, щоб дала вона належний ефект. Трирічний плян уряду ніби скерований саме на ощадне та доцільне використовування тих грошей, але як то практично виглядатиме — покаже майбутнє.

Та коли назовні ніби зовсім тихо, то всередині, особливо в Робітничій партії, згадана напруга безслідно не минулась. Дедалі виразніше починають позначатися в тій партії два крила — „праве" і „ліве", а між ними ще є й третє, так зване „неоформлене", яке хитається між обома першими. Цікаво, що до „правого" крила зараховують тепер уже й міністра фінансів Сантіяґо Дантаса та міністра плянування Сельсо Фуртадо, які донедавна вважалися крайньо „лівими". Причина зміни політичного напрямку цих двох провідних осіб у теперішньому уряді дуже проста, вона полягає ось у чому:

Їм обом, по суті, довелося укладати трирічний плян оздоровлення бразилійської економіки, а тепер і найбільше дбати про його виконання. Простудіювавши справу, вони переконались, що власними силами Бразилії годі дати якусь раду, конче потрібна підтримка закордону. Колишні сподівання на фінансову допомогу від червоної Москви завели, торговельно - комерційні стосунки із СССР посьогодні мізерні. Видно з усього, що Москва не збирається їх поширювати, бо, певно, її власне економічне становище на це не дозволяє. Отже, єдиний вихід для Бразилії — фінансова допомога від ЗДА. Обидва згадані міністри зрозумівши це, і пересунулися на „праве" крило.

Ясна річ, фінансово - економічна допомога від ЗДА зміцнить демократичні сили і демократичний режим у Бразилії, ворогом чого є червона Москва. Бразилія країна величезна, тому затримати тут демократичний спосіб життя в інтересах не тільки її самої, але також і ЗДА і взагалі всього вільного світу.

У безпосередньому зв'язку з усіма описаними тут подіями, в середовищі Робітничої партії, до якої належить і президент Жвон Ґулярт, залунали голоси, щоб кожний її провідний член — а це переважно федеральні та естадуальні депутати й сенатори — виступив з політичною деклярацією. Тоді, мовляв, не буде плутанини, хто з них якої лінії дотримується, хто з них дбає за зміцнення демократичного устрою в країні, а хто ні.

Іван Смолій

„КНИГА СПОСТЕРЕЖЕНЬ"

Рідкісне в нас явище — анкета між читачами в справі „улюбленої книжки", проведена в минулому році журналом Союзу Українок „Наше Життя", виявила без сумніву один факт, про який варто пам'ятати і письменникам і видавцям: наш читач шукає серйозної лектури, він готовий, за висловом одної читачки, засісти до книжки „як до умової праці, яка все ж таки дає приємність".

Ніби уточнюючи цю проблему, пише відома письменниця Галина Журба в своєму винятково актуальному і багатому на думки есеї „Письменник та його супровід" (Збірник „Слово" ч. 1, Ню Йорк 1962): „. . . рідко отримуємо літературне насичення українською книжкою. Радше відчуваємо якийсь недосит, пісноту, а то й несмак від недовареності, банальщини, переборщення претенсійного дешевою всячиною . . . Зрілий читач - інтелігент хоче . . . книжки доброї мистецької якости, з якою можна довший час співжити, як з добрим, цікавим співрозмовцем і . . . не знудитися. Він хоче книжки, насиченої ясними, свіжими, небанальними думками, — книжки з душею".

„Книга спостережень" Євгена Маланюка, у виданні „Гомону України" (Торонто, Канада, 1962, стор. 526), є саме таким клясичним твором, до якого читач може засісти, як до умової праці. Понад сорок есеїв, що ввійшли в цю книгу, такі ваговиті думками, спостереженнями й висновками, що читач матиме нагоду співжити з цією книгою, як з добрим, цікавим співрозмовником і напевно не знудиться і не закінчить цієї лектури з почуттям недоситу чи несмаку .

Вже самі назви головних розділів твору „Від Кобзаря до нації", „Слідами національної мислі", „Постаті", „Rossica", „Varia" вказують на багатство матеріялу з основною тематикою ставання української національної мислі, вирізьблюваної нашими поетами, письменниками, науковцями й публіцистами.

Есеї Є. Маланюка належать у більшості до періоду інтенсивного розгляду проблем української духовости, що відомий між двома світовими війнами з багатої публіцистичної діяльности Д. Донцова і його послідовників та Ю. Липи з його працями „Призначення України", „Бій за українську літературу" тощо.

Займаючись цими самими проблемами, автор виявив себе не еклектиком, але глибоким і наскрізь оригінальним мислителем, зразком чого ось хоча б його сформулування: „. . . . насичення української психіки статичним первнем своєрідного східнього „еллінізму", спостерігально пасивна вдача епікуреїзованого природніми багатствами (земля й підсоння) філософа-хлібороба, нехіть до мужеськости і меча, замкнуто - евклідівський егоїзм і провінціяльний еґоцентризм хуторянського світовідчування — головна суть української проблеми" (стор. 16).

Окремої ваги есеї зібрані в розділі „Rossica" про російську літературу, театр, пластику тощо. Уривок з есею „Толстоєвський" найкраще характеризує погляди автора на російську проблематику: „Толстой був вузловим пунктом історії духа в Росії. Безформенно - тьмяний і димний, евроазійсько - подвійний і історично фальшивий дух той в Толстому обнажився і „переполовинився" остаточно, детермінуючи долю петербурзької імперії й очищуючи від европейських декорацій місце для з'явлення віддавна причасної стихійної суті — большевизму" . . . (стор. 403).

Основну частину „Книги спостережень" займає аналіза творчости ряду українських поетів, як Т. Шевченко, Ів. Франко, Л. Українка, Я. Щоголів, Г. Чупринка, М. Вороний, О. Ольжич, М. Хвильовий, М. Бажан, Л. Мосендз, Ю. Липа, Ю. Яновський, Ю. Клен, М. Рильський та інші. Саме при читанні цих есеїв приходить на думку вислів сучасника Шекспіра, англійського драматурга й критика Бен Джонсона: „:Судити про поетів мають здібності тільки поети, і то не всі, а найкращі". „Не кожен критик мистецтва — писав Лессінґ — є генієм, але кожній геній є вродженим критиком мистецтва. В ньому самому є наявні всі правила. . .

Не випадково в підзаголовку „Книги спостережень" написано „Проза". Цілий твір це дійсно мистецька проза, з відчутим ритмом і питомою наснагою, з багатьома поетичними образами й порівняннями. Розгорнути тільки першу сторінку, і зразу читач натрапить на оту стилеву оригінальність і довершеність: „Коли чую цей вираз „українська література", мене завше проймає складне і тривожне почуття . . . . .

Дивне видовище: кілька самотніх обелісків і — пустеля навкруги, ряд різновіддалених колон і — ані натяку на будівлю. . . .

Випадково, гумористично настроєний дідич „перелицював на малоросійський язик" Верґілієву „Енеїду".

Випадково, в антракті між галушками й варениками, хворі на графоманію, статечні господарі полтавських маєтків позаписували різні невеселі малоросійські анекдоти (дотепність яких губилася в степовому темпі оповідання), і так постав ряд „клясиків українських" . . .

На жаль, нема місця в цій інформативно - часописній статті навести більше прикладів. У передмові до твору пише автор: „Книжка явно спізнена, на яких 25-30 років. Зміст її не буде новиною для ровесників автора. Але вільно припустити, що молодше покоління знайде в ній якщо не новину, то, принаймні, відбитку подій і думок певного періоду нашої незвичайної доби".

На це треба сказати: „Книга спостережень" Є. Маланюка — твір глибоко на часі. Те, що дев'ять десятих змісту книжки складають передруки друкованого в періодиках, ніяк не поменшує її ваги. Треба щиро радіти, що ці матеріяли, розкинені по рідко зацілілих періодиках або й зовсім недоступні, опинилися тут разом, зібрані й видані чепурно, в руках читача. Ця книга має без сумніву силу, кажучи словами І. Франка, „перероджувати душі і випростовувати хребти".

А молодше українське покоління, що в цю хаотичну й зловісну добу зрушення всіх вартостей розгребує попелища й руїни в пошукуванні храму своїх предків, знайде в „Книзі спостережень" чітко зачеркнені обриси цієї будівлі, знайде межі української духовости, які вперто змагає ворог заорати імперськими плугами.

Нова зустріч Раска з Добриніним у справі Берліну — без успіху

Вашинґтон. — В минулу п'ятницю 12 ц. м. державний секретар Дін Раск і совєтський амбасадор в ЗДА Анатолій Добринін перевели нову розмову на тему Берліну, яка тривала годину і 20 хвилин. Вона — за твердженням преси — не принесла нічого нового і ніякої практичної користи. Раск і Добринін погодились, щоб ту розмову знову назвати „вступною" та „вияснювальною" і щоб ті розмови продовжувати. Але ні одна сторона не відступила від своїх попередніх позицій. Добринін знову не з'ясував, що саме значить практично суґестія Хрущова, щоб „прапор НАТО над Західнім Берліном заступити прапором Об'єднаних Націй". Західні держави не мають нічого проти формалістичної зміни прапорів, з тим, щоб їх ґарнізони надалі залишались в Західньому Берліні, як ґарантія тамошньої свободи. На тій останній зустрічі з совєтським амбасадором Дін Раск заторкнув справу Ляосу та підкреслив, що ЗДА наполягають, щоб у Ляосі був збережений мир і спокій, згідно з постановами минулорічної Женевської конференції, спонзорами якої були Британія і СССР. Добринін заявив, що передасть становище ЗДА до відома Москві.

Олена Ґердан

МИСТЕЦТВО, МИСТЕЦЬ І МИСТЕЦЬКИЙ ТВІР

Ессей, виголошений у Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку

(1)

Мистецтво — це ідеал. Це мрія серця і потреба душі. Це прояви духа і змагання його вийти з „океану повсякденности".

Мистецтво — голос серця. Воно шукає правди. Дає зовнішню і внутрішню красу, дає радість. Воно є особливістю, і дуже помиляються ті, що звуть мистецтво — чудацтвом. Особливість значить уже багато. Вона дає обдарованій людині можливість і протекцію для шукання і творення, для праці в ділянці, яку не може опанувати будь-хто.

Архипенко каже: „Моя творчість не натуралістична. Мої твори — це символи, вони — релятивність. У згоді з законами природи, я йду за імпульсом творчости і вічно нового способу творчого мислення. Це таке ж старе, як і сам людський розум..."

Цитую ці слова тому, що вони віддзеркалюють український світогляд, основою якого є ідеалізм. Він скеровував зацікавлення наших предків у світ духових інтересів, обмежував людський еґоїзм і спиняв матеріялістичні тенденції.

Мистецтво шукає нових шляхів для вислову внутрішнього життя людини. Це туга за прямою емоцією, індивідуальністю та святістю в наші надто матеріялістичні часи. Базою всякого мистецтва є людська особистість і її намагання зрозуміти світ, у якому вона живе.

Мистецькому творові надає блиску не лише матеріяльна структура, не трюки та модні викрутаси, а, в першу чергу, — стиль, який базується на значних думках, на свіжих ідеях, на загальній культурі, одним словом, на тому, що мистець має сказати глядачеві. Добрий і блискучий є той твір, який перенятий авторовою індивідуальністю, який найповніше, найясніше віддає авторові думки, почуття, його бачення світу, якщо ті думки й почуття вартісні не лише для самого автора, а й для загалу глядача...

У кожному мистецькому творі живе ідея, душа, яка прямує назустріч правдивому тілу, а також — задоволення, яке мусить викликати форма, невідлучна від твору. Але мистецький твір не може бути фотографією, тотожністю баченого чи пережитого. Він повинен перейти крізь призму серця, духа й інтелекту автора, заграти його нечутними тонами, світлами, завібрувати небаченими рухами й стати відгомоном зовнішнього й внутрішнього імпульсів... Щось недомовлене й приховане, щось відчуте поруч мистецького твору мусить творити його ореол...

Дивлячись на творчого мистця, чи слухаючи його, ми поділяємо його досвід, який увидатнюється не так у кінетичній чи словесній формі, як головно є він відгомоном емоційної й інтелектуальної обдарованости того мистця.

Цикл мистецької творчости висуває потребу індивідуального тріюмфу, живучої спонтанности і великого подиву, без якого жадна творча праця не набере сили вислову.

Змагання до повноти мистецького вислову характеризує справжнього мистця. „Багато таємности, а мало поверховности, ось прикмета мистців..."

Несвідомо глядач приносить зі собою свій „малий" світ", який реаґує і споріднюється з виконуваним мистецьким твором. Глядач не може лишитися осторонь подачі і значення твору, а буде його абсорбувати: чи то образ людського тіла в просторі і часі, чи іншого виду передачі духово-інтелектуального надбання; при цьому допомагають глядачеві почуття: зір, слух та їх дотеперішній досвід.

Якщо мистець має щось сказати, він це зробить з допомогою вогню й пристрасти, що є в ньому, не лише для вислову його мистецтва, але й для вислову його самого. Якщо мистецький твір нас абсорбує і вражає, то через вплив духової сили, вложеної мистцем у його твір, яка діє і примушує, оголошує, розгортаючи атмосферу контакту між артистом і глядачем. Це доказує невмирущість і наснагу, як складових частин особовости мистця, частинно — сенсацію, яка в поворотній дорозі дає екстазний ефект на глядача. Це почуття причиновости не може ніхто, крім мистця, пізнати й окреслити. Рівень виконання полягає в різних означених ступенях розмаху креації чи твору й на світом.

Мистецький твір не дає нам відповіді на питання: як? коли? де? хто?, але вміє нам відчинити двері і вікна, через які ми дивимося, шукаючи правду й красу життя позачасово й позапростірно. Якщо мистець це осягнув, він створив рідкісний момент існування екстази, зроджений з пристрасти й подиву. Тим і пояснюється збереження мистецьких творів упродовж віків...

Мистецтво, яке черпає засоби вислову з природи і життя, не може бути статичним, так само, як статичним не є природа й життя. На тому спирається вічний подмух стилів і зразків мистецтва, залежного від зв'язку з часом. Мистець мусить стати відбиткою духа часу, в якому живе, і шукати нових символів, які, до речі, є новим розвоєм і поширенням старих. Від сили фантазії мистця залежить, як він абсорбуватиме ідеї, образи й факти своєї доби, як він удмухне в них свій внутрішній світ і перетворить їх на артистичну імпресію... Зі своєї „дзвіниці" мистець бере дійсність ширше чи вужче, естетично переживає і відчуває її красу і щось протилежне. Єдина свобода, яку має мистець, це внутрішня дисципліна...

Мистецький твір мусить бути очищений від епізодів, від усього випадкового і несуттєвого. Він мусить бути опрацьований, вироблений.

Ці вимоги стосуються й до мистецького модерного танку, який почався від американки Аседоре Дункан і набрав широкого розгалуження, одержавши назву „виразового", „креативного" танку.

Модерний, виразовий танець перестав існувати для самого танцювання, — він почав наближатися до сучасности, споріднюватися з життям. Його виконавці діляться на гурти, створюючи, плекаючи й винаходячи стилі, способи й засоби, і обороняють його перед консервативними поняттями про танець і перед тими, що його заперечують і відкидають.

Модерний танець має можливість відкривати нові шляхи для експресії людського духа через людське тіло, віддзеркалює внутрішнє життя людини.

Танцюрист двадцятого віку, в ділянці модерно-виразового танку, опинився доволі осамітнений, вносячи різні новаторства на сцену, подібно, як і мистці інших ділянок. Повна зрілість навчила його, що сила чару і правда в кожному мистецтві лежить у відтворюванні людської істоти з її любов'ю, ненавистю, тугою, надією і страхом — з відношенням власного досвіду до загального значення повноти вислову. Також абстрактні поняття й психологічні та й реальні образи з природи залюбки стають темою танцю модерного танцюриста. Крім цього, він, як творча одиниця, збагатив моменти клясичної величности, коли його динамічне наближення до життя знайшло відгомін у мистецтві.

ВСЯ ВЕЛИКОДНЯ ПИСАНКА НА ДОПОМОГОВІ ЦІЛІ ЗУАДКОМІТЕТУ

ПОЖЕРТВИ ВИСИЛАТИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДО ЗУАДК У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ: UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, 5020 OLD YORK RD., PHILADELPHIA 41, Pa.

МИКОЛА ДУТЧАК ДІСТАЄ ГРАМОТУ УККА



В неділю, 3-го березня 1963 року, під час Ширшої Громадської Наради в м. Дітройті представник УККА редактор Володимир Душник передав панові Миколі Дутчакові, мешканцеві Дітройту, Ювілейну Грамоту Українського Конґресового Комітету Америки. Пан Микола Дутчак у минулому році зложив на працю УККА княжий дар — 8,500 долярів.

На світлині стоять зліва: редактор М. Бажанський, — голова Метрополітального Відділу УККА в Дітройті, дружина п. Миколи Дутчака, п. Микола Дутчак, ред. В. Душник, інж. В. Тустанівський, — голова Віддіму Гемтремк-Дітройт Схід.

У Ню Йорку вшановано бенкетом голову УНРади інж. Осипа Бойдуника

Ню Йорк. — Заходом Представництва Виконавчого Органу Української Національної Ради і Орган. Державного Відродження України (ОДВУ) відбувся у великій залі Українського Народного Дому в Ню Йорку 6 квітня 1963 бенкет з нагоди від'їзду голови Української Національної Ради — інж. Осипа Бойдуника до Европи. Бенкет відкрив голова Ділового Комітету д-р В. Михайлів та передав ведення спільної Вечері тостмайстрові інж. С. Куропасеві, заступникові голови УНСоюзу. Інж. С. Куропась з притаманним йому тактом і гумором привітав гостей за президіяльним столом і гостей на залі та покликав д-ра Миколу Бігуна до виголошення головної промови. Д-р Бігун перейшов життєвий шлях громадсько-політичної праці інж. Осипа Бойдуника до останніх днів, закінчуючи побажанням голові УНРади щасливого повороту до Европи та дальшої праці для добра України.

Молитву провів Веч. о. Саболь з української греко-католицької парохії св. Юра в Ню Йорку. Листу бесідників відкрив голова Представництва В. О. УНРади д-р Є. Приходько, промовляли від УНО в Канаді його голова Микола Плавюк, від Головної Управи Лікарського Товариства в Америці д-р М. Зарицький, від Спілки Українських Журналістів д-р Р. Криштальський, від УНДО д-р М. Шахнович, від „Добрусу" інж. А. Гудзовський, від УРСоюзу, його голова. Антін Батюк, від УКК в Америці його член Екзекутиви д-р Я. Падох, від Об'єднання Прихильників УНРади голова ген. шт. полк. Шпірук, від Ц. У. ОДВУ його голова В. Різник, від Т-во Прихильників УНРади в Нюарку О. Степовий і на прикінці д-р Степан Витвицький президент Української Народньої Республіки в екзилі висловив своє признання голові УНРади за його працю на пості голови та бажаючи йому цілковитого повороту до здоров'я і щасливого повороту до Европи. Висловив надію, що Всевишній поблагословить його працю також в Українській Національній Раді для добра всього українського народу.

Зворушений висловами пошани і признання всіх промовців голова УНРади інж. О. Бойдуник в першу чергу подякував всім приявним, представникам Організацій й інституцій, потім насвітлив теперішнє світове політичне положення, яке вимагає від нас повного об'єднання сил всіх українців в діяспорі в один моноліт, при чому висловив журбу й побоювання про нашу молодь, яка повинна більше включатися активно в політичне життя українське, якщо вона має після нас зайняти наші пости.

Між приявними, що їх було 200 осіб, були від Амер. Комітету Визволення п. Терпак, Ц. У. ОДВУ — Павло Дорожинський, пані Падох від Союзу Українок, від МУН-у Ігор Різник, п. Стеткевич від Головної Управи Братства Дивізійників і Т-ва „Броди-Лев", мґр. Адам Гординський від „Провидіння", майор Д. Бакум від СУНД, п. Зубенко від УНДС, п. Врублевський від Т-ва Інженерів у Філядельфії, д-р В. Вишиваний від Відділу УНС „Дністер", від „ЗАРЕВО" п. Гасюк, від Т-ва Прихильників УНР в Ню Йорку п. Марущак, від Окружного Комітету УНСоюзу в Ню Йорку п. С. Ковальчук, від Громади в Пасейку інж. Клисяк, Представники ОДВУ відділи в Аллентовн, Рочестер, Нюарк, Філядельфія, Ню Бронсвік, Трентон, Клівленд, Пасейк, Ню Йорк і Шикаґо.

Під час вечері відспівав з чуттям дві пісні при бандурі п. Юркевич. Д-р В. Михайлів подякував інж. С. Куропасеві за гарне проведення вечора, приявним за участь та відспіванням приявними „Не пора" закінчено бенкет (. ерка).

● **У Бонні**, столиці Західньої Німеччини, відбулись в минулому тижні розмови між керівними діячами німецької та англійської соціялістичних партій. Але до устійнення ближчої співпраці між ними не прийшло, бо англійські соціялісти закидають німецьким співпартійцям „зраду соціялістичних принципів". Німецькі соціялісти скреслили з своєї актуальної програми націоналізацію промислової, торговельної і транспортної приватної власности, а англійські борються за владу саме з метою — перевести таку націоналізацію.

День Української Державности в Сан Франсіско

Цього року 45 Роковини Української Державности в Сан Франсіско відбулися величаво. Провів їх з успіхом місцевий Відділ УККА.

Мейори міст Сан Франсіска — Джорж Крістофер і Оакленду — Джан Гулаген видали окремі проклямації. В них підчеркнули вони, що історичний День 22 січня є важним для всіх американців українського походження, які палко бажають зберегти свої етнічні, культурні та політичні традиції і проголошеним Днем віддають вони пошану змаганням до Волі України та пошану героїчній боротьбі українців за свою державну незалежність.

В дні 22 січня на ратуші обох згаданих міст повівали українські прапори. Вся місцева преса, — Сан Франсіско Ексамінер, Овкленд Трібюн, Сан Франсіско Хронікле, Сан Фр. Невс Калл і російська „Зоря" подали статті про день української незалежности, про трирічне існування української національної держави, про окупацію її московськими комуністами та про дальшу боротьбу, яку веде в змінених обставинах екзильний Уряд.

27 січня в залі „Каліфорнія Клюб" при численній участи української громади, шкільної молоді та чужих гостей відбулася святочна академія. Відкрив її голова Відділу УКК інж. А. Лиско. Сцена була святочно прибрана. Оформив її артист-маляр М. Тоцький. Виголосили доповіді про значення 22 січня інж. Г. Тейсел англійською і проф. В. Панасенко українською мовою. Брак допомоги Заходу і перевага Москви були причиною окупації України комуністами. Уряд України перейшов в Західню Европу і досі продовжує боротьбу за Незалежну Українську Державу.

Виголошена з ентузіязмом і замітна своїм змістом була промова мейора міста Сан Франсіско Дж. Крістофера. Прибув він на академію із своєю дружиною. Подаємо його промову в скороченні.

„Із великою приємністю проголосив я в Сан Франсіско 22 січня 1963 року Днем Української Державности та вивісив український прапор. Дивлячись на цей прапор із мойого бюра, я був гордий з нього, бо він символізує шляхетні ідеї свободолюбного українського народу. Всі ми знаємо що можновладці Кремлю будуть всякими способами недопускати до відокремлення України. Це зрозуміле. Україна є найбагатшою частиною СССР. Треба передбачати, що дальші змагання до визволення України будуть важкі, але я вірю, що український нарід вкінці здобуде Волю, як здобули по тяжкій боротьбі мої предки — греки.

Дуже часто буває, що ті, які покинули свій рідний край і в вільній країні зажили вільним життям та в добробуті, забувають своїх братів. А вони остали на рідних землях, терплять неволю та живуть в матеріяльних злиднях. Перед трьома роками я відвідував Україну. Я мав нагоду говорити із багатьма людьми. Я зауважив, що вони бояться говорити вільно. Але я також відчув, що вони тужать за свободою. Тому я, як ваш мейор, є гордий Вами. Ви не забули своїх братів і рідних в Україні. Ви своєю працею тут у вільній країні причинятесь до скорого визволення її там від Москви.

На залі бачу багато дітей і молоді, навчайте їх української мови, історії. Дайте їм можливість пізнати багату українську культуру, звичаї, обичаї, традиції. Це ваш обов'язок зробити це, щоб молодь могла перебрати від вас шляхетну ідею визволення України". Присутні нагородили промову мейора довготриваючими і сердечними оплесками.

По промові мейора до слова прийшла 10-літня учениця курсів українознавства, в народній ноші, В. Фіщук. Вона написала вірш англійською мовою і присвятила його Дневі Незалежности то мейорові.

Вірш мав ритм і риму, виголошений авторкою відважно і сміло, зворушив мейора. Коли передавала йому свій вірш в коверті, він обняв її сердечно та поцілував, серед оплесків також зворушених присутніх.

Молоденька авторка вже пробувала своєї сили в англійській пресі — „Оакленд Трибюні" помістила її два вірші про маму і кота на своїх сторінках. Учні Рідної Школи І. В. Маленко, Жеребінська, Борис деклямували патріотичні вірші а М. Ісаків відчитала виїмки з Четвертого Універсалу.

Мистецьку програму, на високому рівні, виконали сольоспівами та дуетами пісень українських композиторів сопран О. Задорожна та баритон В. Чайківський при супроводі на фортепіяні комп. І. Вовка. Вони мусіли виконати ще кілька наддавків, щоб вдоволити тугу публіки за українською піснею.

Свято української державности в Сан Франсіско спопуляризувало українську справу серед широких кол американців, заінтересувало урядові кола, а українську громаду скріпило на дусі.

Відділові УКК належиться заслужене признання.

Ю. К.

Короткі вістки

● **Винстон Черчилл**, який має тепер 88 років, виїхав в минулий четвер на 2-тижневий побут на французьку Рівієру. В червні мин. р. він був там востаннє: він зломив тоді там ногу в бедрі. Газети не подають, чи він поїхав на свій британський пашпорт, чи може — американський, бо йому вручили американський пашпорт, як почесному громадянинові ЗДА.

● **В театрі Ґейт в Ню Йорку** поновили виставу відомої п'єси чеського автора Ярослава Гашека „Добрий вояк Швейк", але преса прийняла її не дуже прихильно, підкреслюючи, що п'єса слаба, але її трохи врятував актор Ірвін Корі.

● **Преса зазначує**, що окремий комітет почав знов акцію за те, щоб сенатор консерватист із Арізони Беррі Ґолдвотер був республіканським кандидатом на президента в 1964-му році. Сам сенатор Ґолдвотер заявив, що він старатиметься про перевибір на сенатора в найближчому році, і що цю кампанію веде комітет без його згоди і за свої власні фонди. Найбільше прихильників має Ґолдвотер в південних стейтах, які в більшості є демократичні, і з тих стейтів дістає більшість голосів демократичний кандидат на президента.

● **Секретар праці Віллард Вірц** видав зарядження, щоб, згідно з законом про працю 16 і 17-річні робітники не могли працювати при земних працях: копанні тунелів, каналів, будівельних споруд і т.п., в яких треба копати землю, бо всі ці праці є занадто важкі й рисковні для 16-17 річних юнаків.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
ПОТОЧНІ ПОДІЇ [1963]

ТРАВЕНЬ:

11-го: Кругольні змагання Пенсилвенія-Огайо в Клівленді, Огайо.

19-го: Благословення новозбудованої української католицької каплиці на Союзівці, оселі УНСоюзу в Кергонксон, Н.Й. Благословення довершить Його Ексцеленція Кир Йосиф Шмондюк, Єпископ Стемфорду, о год. 3-ій по полудні. Після благословення о год. 5-ій по пол. — врочистий бенкет. Очікується масової участи громадянства, зокрема Відділів УНСоюзу з близчих і дальших околиць. Нічліги треба резервувати наперед.

20-26-го: Річні наради Головного Уряду УНСоюзу на Союзівці.

ЧЕРВЕНЬ:

1-го: Початок нового вакаційного сезону на Союзівці.

9-14-го: Секретарсько-організаційний курс УНСоюзу на Союзівці.

22-го: Початок дитячого табору на Союзівці для дівчат. Табір триватиме до 13-го липня; після того відбудеться табір для хлопців.

ЛИПЕНЬ:

14-го: Починається на Союзівці дитячий табір для хлопців і триватиме до 4-го серпня.

СЕРПЕНЬ:

4-го: Починається на Союзівці 4-тижневі курси українознавства для молоді у віці від 16 до 20-го року життя. Курси триватимуть до 30-го серпня.

ВЕРЕСЕНЬ:

1-2-го: Зв'язаний з Днем Праці кінець тижня із традиційними, багатолюдними спортовими змаганнями на Союзівці.

9-го: Традиційний Союзовий Фестин на Союзівці з окремою програмою для відзначення 70-річчя „Свободи".

Три з п'ятьох лікарів припинили курити цигарки

Ню Йорк. — Президент Нюйорського Відділу Протипістрякового Комітету д-р Емерсон Дей заперечує твердження представника тютюнової промисловости про те, що курення цигарок вже не вважається за спричинника недуги пістряка легенів. Д-р Дей ствердив, що від 1954-го року кождий четвертий лікар припинив курити цигарки, і тепер не курять три з п'ятьох лікарів. Д-р Дей твердить, що вже є доведене за допомогою статистики, що довгі і сильні курці в більшому відсотку вмирають на недугу пістряка легенів, ніж не-курці. Статистика стверджує зв'язок між куренням і пістряком, і цього не зможе захитати навіть та обставина, що починають говорити про віруси недуги пістряка. Статистика показує, що від 1932-го року відсоток смертних випадків збільшився на 900, і одночасно збільшився відсоток людей, які курять. Чоловіки некурці у віці 35 років мають можливість померти на пістряка легенів перед 65-им роком життя у відношенні один між чотирма. Але сильні курці в тому самому віці можуть померти у відношенні два між п'ятьма. Від пістряка легенів в 1960-му році померло 36.420 осіб; в 1961 — мало вмерти 35.700, а в 1962 — 39.300 (докладних чисел ще немає). Д-р Дей закликає лікарів, щоб впливали на пацієнтів в тому напрямку, щоб припиняли курення. Найбільше праці треба б присвятити на те, щоб освідомити про шкідливість курення — молодь

ПРО ЩО ПРОМОВЛЯЮТЬ НАШІ ВЕСНЯНКИ-ГАЇВКИ

(II)

Цікавим тут є й те, що ми бачимо тодішнє вірування наших прапредків: спочатку культ покійників — культ бога-предка, який спогадується, як „дід-ладо" в рефрені, та й започаткування анімістичного світогляду — магічними діями. А подібні тодішні пісні й були магічними молитвами, бо наші предки вірили, що слово й дія можуть бути чарівними своїми впливами-вимогами - благанням до прихильних і неприхильних сил природи. (Правдивіше сказати — до надприродних сил, уявних).

Розмотуючи цей цікавий клубок — аналізуючи веснянку - гаївку „А ми просо сіяли", ми дістаємо дуже цінні матеріяли з нашої первісної історії та ранньої культури: перед нами повстає цікава картина життя, правдоподібно, антів, наших далеких предків близько з III—IV сторіччя, а може й раніш; бачимо з нашарування віків і зміни в нашій мові, як, наприклад: „нашого полку убуде", „нашого полку прибуде". Слово „полк" в давнину означало гурт, громаду, сторону, рід; пізніше воно означало — похід, а ще пізніше — військову одиницю.

У цій веснянці подано правдивий образ доби родового побуту, система господарювання, вірування та чаклування — і культ предків, і анімістичний світогляд; міновy торгівлю; походження слова „рубель" чи „карбованець" (карб, карбувати); характер тодішнього одруження; цінування людини, дівчини, а з тим і родини понад усі тодішні цінності й т. д.

Характеристичним є й те, що ця веснянка існує майже в усіх слов'янських народів, за винятком москалів, лише з незначними змінами — варіянтами*).

А.

Кривого танця йдемо,
Кінця му не знайдемо:
То вгору, то вдолину,
То в руку, то в калину.

*) Ширша розвідка про веснянку: „А ми просо сіяли" — „Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні", т. II-й, 66-71.

Але візьмімо другу веснянку - гаївку, також з первісних, стародавніх, з циклу філософічного — „кривий танець" Текст веснянки в двох варіянтах:

А ми кривому танцю
Не виведемо концю,
Бо його треба вести,
Як віночок плести.

Б.

Кривого танця да не виведем
конця,
Ведем ведем — да не
виведем,
Плетем, плетем — да не
виплетем,
Веду, веду, да не виведу,
Несу, несу, да й не винесу!
Треба його да виводити,
Конець ладу да знаходити!
Кривого танця йдемо —
Танця не виведемо,
Отак танець іде,
По кривому скриволіє . . .

Цісю веснянкою - грою та співом завжди розпочиналися по всіх українських землях весняні гри - веснянки. Ця веснянка має чимало варіянтів. Проводивсь Кривий танець так:

На площі, здебільшого біля церкви або на „горбочку", царині, майдані чи біля води, — в окремих місцевостях в гаю, — збираються дорослі дівчата. Вони розставляють трикутником троє хлопчиків чи дівчаток; а в окремих місцевостях — вбивають три колики, самі беруться за руки ключем і провідниця водить їх за сонцем кривулькою поміж згаданих дітей, роблячи різні викрутаси та зигзаги зі співом „Кривого танця". Усі повагом ступають під спів, то піднімають руки, наче до сонця, то опускають („то вгору, то вдолину"), то звивають руками, наче рослина в'ється, хоровод іде то повільно, то прискорює ходу. Всі рухи та спів роблять відповідно до пісні, мотиву, значення слів. Рівно ж і головою робляться рухи то вниз, то вгору, то праворуч - ліворуч. Первісна ж вага, очевидно, не в тексті, не в пісні, а в руху, в хороводі. Перше завдання цього хороводу — підняти настрій, розбудити енергію. — (М. Грушевський).

Коли людина прочитає чи прослухає цю „немудру" веснянку - гаївку, то задумається: чому така зовні примітивна пісня тримається тисячоліття в нашім народі?

Таки безсумнівним є те, що ця архаїчна веснянка-гаївка заховує в собі філософічний зміст. У ті далекі часи людина не могла собі з'ясувати багато явищ природи, її таємниць, а прагнула пізнати природу, її явища, пізнати життя . . . Троє дітей символізували землю, воду й повітря — небо; разом то був символ: народження, зрілість і старість з неминучою смертю. Слова, мотив і рухи уподібнювали: 1. Нестримний рух часу: зміна пір року — весна-літо-осінь-зима; зміна дня ніччю — „рух" сонця — „То вгору, то вдолину"; народження — „то в рожу", старість і смерть — „то в калину". В ті далекі часи вірили, що діви народжуються у квітах, а душі покійників відходять у вирій, у „калину". Незрозуміло було людині ранньої культури, чому це то гріє благодійне й життєдайне сонце, то лише світить, але не гріє . . . Не могла собі людина з'ясувати й того, що зернятко, кинуте в землю, проростає . . . Вірила, що відповідними рухами викличе скорший ріст рослини, кращий урожай . . . Ось тому й робилось відповідні рухи . . . А так, як у ті часи подібні синкретичні пісні були разом і гимнами природі, її силам, молитвою, благанням людини, то й викликала людина, приєднувала собі ті надприродні сили співом, рухами, мімікою, показувала синкретичними грами тим „силам", чого саме вона бажає . . .

Зупинимось ще на веснянці - гаївці „Шум — Шумлячий**) текст такий:

А.

Ішли дівчата Шума
заплітати,
Ой, дівки, парубки, Шума
заплітати.
А в нашого Шума —
зеленая шуба,
Ой, дівки, парубки, Шума
заплітати.

Уривок з варіянту:

Б.

Ой, нумо, нумо,
В зеленого Шума —
А в нашого Шума
Зеленая шуба . . .
А наш Шум —
Сонцем укритий,
А наш Шум —
Вітром сповитий,
А наш Шум —
Дощем умитий . . .
А Шум ходить по діброві,
Шумиха по полі . . .

До категорії алегорично-магічних (символічних) належить веснянка - гаївка — славлення весни - шумлячого. Гра та спів цих весянок — їх є чимало варіянтів — має на меті оживити природу, викликати в ній весняний рух-шум, уласкавити й уславити ліс. Шум - Шумлячий у часах первісної культури наших далеких предків уважався також чимсь надприродним, населеним надприродніми силами, лихими й добрими.

В Шумлячому (в лісі) відбувалися своєрідні Богослужби наших предків: у лісі біля води проводились гриця — грали веснянок - гаївок; там провадилось очищення водою, вогнем; там проходило поривання - умикання дівчат, парування; там проводився і Купало; туди виряджали своїх покійників; відтіля зустрічали їх, а потім проводжали на ниви; відтіля приносили малювання ,в якому перебували духи - душі лада на „Зеленому тижні"; у Шумлячому гонили Шуляка, тоб-то смерть, хворобу та лихі сили; у лісі на прогалинах косили сіно для своїх отар; у лісі збирали цілющі та чарівні зілля; в лісі займалися ловами; на лісових „січах" та „чищах" сіяли просо; використовували ліс для своїх священних вогнищ; в лісі „дерли" мед; Шумлячий був місцем сховища в часи небезпеки; в Шумлячому жили духи - душі лада, родителі . . . Ліс поселяли добрі сили, але жили там і лихі сили. Добрі сили допомагали, а лихі лякали, страшили, інколи й „пожирали" людину . . .

Вночі лихі сили кричали на всі голоси, завивали, ліс ламали (скрип дерев від вітру); Шумлячий був населений і хижими звірями, які чигали на людину, в лісі було й чимало гаддя. Жили тут і неприкаяні душі; господарив тут і Лісовик, мавки, русалки . . . Окремі українські племена в давнину хоронили покійників у лісі . . . Крики пугутькалів та сов — „Пугу! „поховав", скрип дерев, звуки різних звірят, свист вітру — все це лячно було для первісної людини, а самий ліс був чимсь таємним — і величним і страшним.

Тепер нам буде зрозуміло, чому так людина шанувала ліс. У лісі проходили молодечі „гриця", на яких молодики умикали собі пару; в ліс на Купала йшли шукати „квітку щастя"; у лісі гонили смерть — „шуляка"; на Зелені свята приносили з лісу малювання - клечання - квітчання; на найчільнішому родинному святі одруження — мусіло бути деревце — гілце; перед зустріччю Великого дня — Великодня святили гілки верби й т. д.

На підтвердження усього цього, пригадаймо, що й Прокопій Косарівський писав про шанування нашими предками дерев - лісу: наші предки, подорожуючи до Царгороду, приносили жертви перед, а чи під дубом . . .

Веснянки - гаївки за кляссифікацією поділяються на: фільософічні, символічно-мітологічні, магічно - вегетаційні, відображення родового побуту, господарського ладу; алегорично - магічні, хвальні, еротичні й інші.

**) В часи первісної культури ліс мав назву прикметникову: шумлячий, а пізніше — іменникову — шум, а ще пізніше — ліс.

Перед концертом Р. Придаткевича в УВАН в Ню Йорку на дохід УВАН

В травні 1913-го року сотня абсольвентів філії Академічної Гімназії у Львові, одержавши державну грамоту „зрілости" для дальших вищих студій з жалем розбрилася по широкому світі

І було чого жалувати! Перш всього ми були хлопцями „вибраними" з різних інших шкіл. Цей живий людський матеріял був під проводом такого визначного виховника, яким був Ісидор Громницький, директор і для нас „циратка", що відносився до нас з максимальним зрозумінням.

І нашими вчителями були також незвичайні особистості. Лекції Івана Раковського, якого кожде слово ми з запертим віддихом ловили, і якого, Історія природи чи наука про Всесвіти були для нас надхненням сильнішим ніж само значення предмету. Чи не ділав на нас найсильніше поет Василь Пачовський, якого кождий момент лекції з української літератури чи з історії, особливо нашої України, зворушував силою велетенських драм, так як це робили на наше громадянство його драма „Сон української ночі" та історичні трагедії „Сонце Руїни", і його талановиті вірші.

Найменше впливали на нас германісти, проф. Стефанович, якому ми несвідомо з симпатії виробляли всякі збитки, знаючи його добру вартість порівнювання творів німецьких клясиків то з козаком Плахтою, то з козаком Голотою та з іншими козацькими думами. Також учителем німецької літератури був Луць Турчин, обожатель Гете Фавста, що пізніше служив як отаман при команді Української Галицької Армії. І були нашими учителями україніст визначний український композитор Ст. Людкевич, в якого духовій свідомості все переходило через критерії музичних звучностей а також подібним до нього був і наш історик церкви о. Іван Туркевич, що був непересічним музиком і ентузіястом опер Верді і грав в нашій оркестрі, навіть прилюдно на контрабасі.

І годі вичислити всіх наших добродіїв, як учитель логіки та психології Мечник, математики — Росткович, латини та греки надзвичайно добра людина Василь Федів (батько сл. п. Ігора), і учитель історії, в другому відділі послідньої кляси, аматор-композитор проф. Форостина.

В наших трьох відділах української Академіхної гімназії наука відбувалась менше формально і наші учителі в більшості виявляли досить педагогічного такту і хисту в трактованню досить індивідуалістичної та тяжкої молоді. Однак і в головній гімназії, яка того року випустила два відділи матуристів, я пам'ятаю дуже спосібного учителя німецької мови Івана Боберського, а також строгого клясичного філолога Григорія Наливайка.

Цілком виімковою особою був тамже германіст Ярослав Вітошинський, відомий добрий диригент, що з любови до музики, якою і нас захоплював, щоденно відбував хоральні проби (я був у нього одним із трьох сопранів-солістів) і познайомив своїх співаків з творчістю Вагнера, також купуючи своїм хористам, за власні гроші білети до опери на виставу Перстеня Нібелюнгів.

І відношення до нас наших виховників дало успіхи. Чи не більшість з нас, на поклик до боротьби з російським царатом, зголосилася в 1914-му році до Українських Січових Стрільців. І відзначились при УСС-ах арт. маляр Назарак, який в перших початках поляг, В. Кучабський, О. Перфецький, Р. Сушко і інші. Не один з нас служив успішно старшиною в Українських Арміях в час Визвольних Змагань. Також в часи сумнівного спокою не один з нас працював по своїм талантам або можливостям, як кооператор Р. Збудовський, священик о. П. Олексів, видавець А. Яцків, хоральний диригент В. Різник, передовий композитор і музиколог д-р З. Лисько, також автор цісі статті, не забуваючи славного героїчного оперового співака - тенора М. Голинського і багатьох інших товаришів. На жаль численні імена та прізвища за п'ятьдесять літ розлуки і за сорок літ побуту в Америці позабувалися. Ще перед закінченням школи ми умовилися, що з'їдемося за десять літ. Із-за прикрих політичних обставин такий з'їзд не відбувся.

Може концерт української музики 20-го квітня ц. р. в приміщенні Української Вільної Академії Наук в ЗДА і в її користь буде не тільки нагодою для українського громадянства познайомитися з інструментальними надбаннями української музики і помогти УВАН на сплачення довгу за догідне поміщення. Цей концерт може бути претекстом, щоб ще живі члени славного шкільного річника могли з'їхатись, або бодай листовно скомунікуватися, щоб зробити потрібні підрахунки і заключення та установити якесь добре діло, яке про нас свідчило б, що „раз добром налите серце в вік не прохолоне".

Автор цісі статті як ініціятор і виконавець концерту, на якому щонайменше дванадцять українських композиторів і їх творів буде представлених, просить українське громадянство про співучасть.

Концерт відбудеться в суботу 20-го квітня, 8:30 вечером в приміщенні УВАН 206 Вест 100-а вул. в Ню Йорку.

Роман Придаткевич.

ЛІТНІЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МАНІТОБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Манітобський університет у Вінніпеґу проголосив вписи на підвищений курс української мови й літератури в Літній Школі в місяцях липні й серпні ц. р. Курс буде вповні кредитований 4 академічними кредитами. Його вестиме професор Яр. Рудницький, голова Департаменту Славістики в Манітобському університеті. Курс призначений передусім для вчителів української мови в середніх школах, і для всіх, хто бажає підвищити свої кваліфікації в українознавстві. Зголошення приймає Директор Літньої Школи Маніторського університету.

НОВІ ВИДАННЯ

СТАРІ ПІСНІ У НОВІМ ОФОРМЛЕННІ

27 PIANO PIECES ON UKRAINIAN FOLK SONGS, Op. 24. By Antin Rudnytsky. Musicart Edition. New York-Philadelphia.

Є це збірка українських народних пісень (між ними дві коляди) опрацьованих Антоном Рудницьким у формі коротких фортепіянових п'єс. Кожна пісня, крім українського заголовка, має також свою назву, яка подає характер пісні (марш, вальс, канцонетта, ноктюрн, гумореска) чужою — в більшості — італійською мовою. Давні народні мелодії дістали нове гармонічне оформлення з багатими поліфонічними „підголосками", які міняються при повторюванні пісенних тем. Це робить давні, знайомі пісні, живими і цікавими для спухача. Технічний уклад пісень середньої трудности, так що їх можуть грати й не дуже заавансовані піяністи та використовувати для проґрам різних наших імпрез. Шкода тільки, що автор не видав цієї збірки у двох зошитах, у одному технічно легші, у другому тяжчі.

О. З.

● Ізраїльський прем'єр Давід Бен Гуріон виграв спір з своєю партійною опозицією в парляменті, яка домагалася негайної парляментарної дебати над проблемою участи німецьких вчених і конструкторів у будові єгипетської збройної сили. Бен Гуріон не хоче загострювати цієї справи, бо він хоче жити в добрих відносинах з Західньою Німеччиною, яка фактично грішми, що їх заплатила титулом відшкодування за злочини Гітлера, збудувала ізраїльський воєнний промисел, що постачає тепер зброю — Німеччині.

● Публічна опінія в Японії сильно потрясена катастрофою американського атомово - підводного човна „Трешер", в якій згинуло 129 членів її залоги й персоналу. Пересічні японці лучать ту катастрофу загрозою, що існує взагалі від атомової енергії та покликаються на загин „Трешера", як на ще один доказ, що не слід дозволити на відвідини американських атомово - підводних човнів в портах Японії.

Посмертні згадки

Іван ВЕЛИТОВИЧ, довголітній член Б-ва св. Йосафата, Відд. 217 УНСоюзу в Рочестер Н. Й. Помер 11-го березня 1963 р. проживши 87 років. Походив з міста Рогатина, Зах. Україна. Залишив в смутку братанича В. Велитовича і 2 сестрінки, п-і Розу Сарбов і п-ні Катерину Лялька, та кількох внуків. Належав до Б-ва св. Йосафата та до Укр. Амер. Клюбу. Похорон відбувся 15-го березня ц. р. з церкви св. Йосафата з участю родини і членів Б-ва. Тіло Покійного відпроваджено на Holy Sepulchre Cemetery. — В. Й. П.

В. Колданський, секр.

Григорій МРИКАЛО, член 123 Відділу УНСоюзу в Скрентон, Па. Помер в дні 21-го березня 1963 р. Покійний нар. в селі Конюхи, повіт Бережани, Зах. Україна. Був активним працівником для свого Відділу та секретарем а останньо був головою того Відділу. Покійний прожив 70 років. Залишив в смутку дружину, 2 доньки, одного сина та внуків. Похорон відбувся 23 березня ц. р. при участи родини, членів Відділу та знайомих з церкви св. Михаїла на парафіяльний цвинтар. Вічна Йому Пам'ять!

С. Меліш, пред.

● РОЗШУКИ ●

Прохаю всіх, хто знає про теперішнє місце перебування Івана Михайловича ХОМИНА, нар. 1914 р. родом зі села Курів, район Болшовці, Станиславської области, сповістити на адресу:
Дмитро Сагало,
346 — Third Avenue,
c/o. Globe Parcel Service, Inc.
Pittsburgh 22, Pa.

ТАРЗАН, ч. 5015. Тарзан допомагає!



— Ми хотіли б дослідити країну, що є за Забороненими горами, — вияснив професор Саттон. — Оця підземна річка повинна завести до неї.

Тарзан притакнув. — Я можу вам допомогти . . . Але чому ніхто не летів понад ті гори літаком?

— Вже літали, — відповів Саттон. — Але нічого не було видко внизу . . . Там є вічний туман!